

01.02.2016

Вийшла друком збірка наукових праць із кримознавства

Місце Криму в українській історії було чітко окреслено вже у фундаментальній багатотомній праці М. С. Грушевського «Історія України Руси». Однак на даний час, як констатують фахівці, тема українського Криму все ще залишається на маргінесі сучасної вітчизняної історіографії. Анексія півострова у 2014 р. стала чинником, який спонукав українських дослідників звернути особливу увагу на кримський елемент загальноукраїнської історії та культури. Зокрема, Інститутом української археографії та джерелознавства (ІУАД) ім. М. С. Грушевського НАН України було започатковано цикл конференцій «Крим в історії України», за підсумками однієї з яких вже видано перший випуск збірки наукових праць «Наш Крим» ([Національна академія наук України](#)).

Перша з циклу запланованих конференцій, присвячена 700-річчю від часу спорудження мечеті хана Узбека у Старому Криму, відбулася 2 грудня 2014 р. та стала єдиним заходом з відзначення ювілею – на виконання відповідної постанови Верховної Ради України (Постанова № 1550-VII «Про відзначення 700-річчя мечеті-медресе хана Узбека» від 1 липня 2014 р.). За підсумками цього заходу ІУАД ім. М. С. Грушевського та Національний заповідник «Софія Київська» уклали й опублікували перший випуск збірки наукових праць «Наш Крим» (повна назва: «Наш Крим = Our Crimea = Bizim Qırımımız»). Слід відзначити, що вказане видання є першою академічною збіркою, у якій кримськотатарську мову піднято на національній рівень: титульні сторінки оформлено українською, англійською та кримськотатарською – трьома робочими мовами конференції.

До збірки увійшло 25 наукових публікацій, які охопили широке коло питань українського кримознавства – зокрема, проблеми поліетнічності й полірелігійності (адже мечеть хана Узбека є пам'яткою-символом української мусульманської культури), процеси формування «кримського міфу» в контексті історії Російської імперії та історії сучасної Росії, а також інкорпорації півострова в загальноімперську адміністративну систему та асиміляції кримців, проблему набігів кримських татар на українські землі. Всебічне дослідження останньої теми є особливо важливим для порозуміння між українцями й кримськими татарами.

Вивчення кримської історії неможливе без формування корпусу джерел з історії півострова, насамперед історії Кримського ханату (XV–XVIII ст.), пам'ятки якого цілеспрямовано й послідовно було розграбовано та знищено: найдавніші архівні документи з історії Криму датуються 1780-ми рр. Як відзначають науковці, важливою складовою опрацювання кримських джерел, які вдалося зберегти (йдеться в тому числі й про матеріали так званого

«татарського відділу» фонду «Архів коронний у Варшаві» Головного архіву давніх у Варшаві (Республіка Польща)), є мовна підготовка фахівців, оскільки значну частину документів створено давньоосманською й джагатайською мовами.

Окрім джерелознавчих праць, у вказаному виданні опубліковано й низку джерел із кримської історії. Так, передруковано маловідому в українській історіографії працю історика І. Крип'якевича ««Відвічна вісь» України», в якій подано проект українсько-турецької торговельної угоди початку Козацької революції середини XVII ст. Видання містить також наукові розвідки, в яких проаналізовано публіцистичні джерела та особисті листи тогочасних відомих діячів української культури (наприклад, спогади М. Максимовича про Тавриду).

Завершується видання статтею, присвяченою історії співпраці України та Європейського Союзу на Кримському півострові, а саме – кримському напряму ініціативи ЄС «Східне партнерство», а також втраченим можливостям, спричиненим тимчасовою окупацією цієї частини української території.

Безумовно, в першому випуску збірки «Наш Крим» вдалося охопити не всі теми і періоди кримської історії: поза увагою дослідників лишився античний Крим, генуезький Крим, Кримська війна, Крим періоду другої російської та нацистської окупації, історія Кримської області УРСР та Автономної Республіки Крим. Попри це, видання стало вагомим внеском у розвиток вітчизняної гуманітаристики, вивівши українську науку на рівень суспільних запитів, і, як сподіваються вчені, сприятиме майбутній повноцінній реінтеграції Криму в межах Української держави.

Результати другої конференції зазначеного циклу, яка відбулася 8 жовтня 2015 р., засвідчили суттєве розширення проблемного поля українського кримознавства. Наступний захід, який буде присвячено західноєвропейській складовій української історії – темі генуезьких колоній у Криму, заплановано на 2 червня 2016 р. Загалом же, згідно з перспективним планом, розробленим ІУАД ім. М. С. Грушевського НАН України й Національним заповідником «Софія Київська», наукові конференції «Крим в історії України» та «Наш Крим» мають стати щорічними – щонайменше до 2020 р.